

Pogled sa sunčane strane

Više od decenije, regionalna saradnja doprinosi uspostavljanju poverenja, stabilnosti i bezbednosti i jačanju dobrosusedskih odnosa na Balkanu

PIŠE: DR. JELICA MINIĆ

Bilans regionalne saradnje u Jugoistočnoj Evropi u prethodnih deset godina u celini je pozitivan. To je konstatacija bez dodatnih ograda. Ko je mogao da zamisli 1998. godine da će samo deceniju kasnije naveliko sarađivati vojni i policijski krugovi u donedavno

zaraćenim državama regiona, da će ministarstva privrede i finansija harmonizovati svoje trgovinske, finansijske i investicione regulative i politike, da će ministarstva nauke razvijati zajedničku istraživačku strategiju, da će sarađivati parlamenti, a gradovi u pograničnim zonama konkurisati sa usaglašenim projektima kod evropskih i drugih donatora? Slika regiona se zaista izmenila. To je, doduše, pogled sa sunčane strane obale, koji ne ulepšava stvarnost. Prosto, iz tog ugla svetlost se prelama na taj način.

Ako se pogleda sa one oblačne strane, izrone svi izazovi i prepreke: statusni i konstitucionalni problemi u nekoliko država, slabe institucije, nezavršena struktura prilagođavanja u privredi, siromaštvo i nezaposlenost, rastuće socijalne i regionalne razlike, nestabilni međunarodni položaj, loš imidž regiona i uz njega vezan visok rizik poslovanja. A ipak, tvrdnja o pozitivnom bilansu regionalne saradnje teško se može osporiti.

Više od decenije, regionalna saradnja doprinosi uspostavljanju poverenja, stabilnosti i bezbednosti i jačanju dobrosusedskih odnosa u Jugoistočnoj Evropi – model koji uveliko sledi iskustva nordijskih, baltičkih i centralnoevropskih zemalja. Mada je nastalo mnoštvo regionalnih inicijativa koje su obuhvatale veći ili manji broj zemalja regiona, zavisno od glavnog područja gravitacije (Centralnoevropska inicijativa, Crnomorska ekonomska saradnja, Inicijativa za saradnju u Jugoistočnoj Evropi, Jadransko-jonska inicijativa, Proces podunavske saradnje), posebnu ulogu odigrali su Proces saradnje u Jugoistočnoj

Evropi i Pakt stabilnosti za Jugoistočnu Evropu, koji su bili u najvećoj meri fokusirani na bivše jugoslovenske republike i njihove neposredne susede na jugoistoku. Prva od ove dve inicijative omogućila je i podsticala razvoj političkog dijaloga, dok je Pakt stabilnosti, uz veliku podršku Evropske unije, razvijao saradnju u nizu oblasti od značaja za građane, pojedine socijalne grupe, privredu, administracije ili lokalne zajednice u regionu.

Svođenje bilansa

Po čemu se izdvaja 2008. i zašto je pokrenuta tema svođenja bilansa? Sa stanovišta regionalne saradnje, ova godina ima poseban značaj jer je u februaru Pakt stabilnosti i zvanično transformisan u Savet za regionalnu saradnju (RCC). Promena imena je vezana za niz drugih promena suštinskog karaktera. Od internacionalnog foruma, koji je u velikoj meri tretirao region kao objekt delovanja, naročito u prvim godinama nakon osnivanja, Pakt stabilnosti postepeno je gradio odnos partnerstva sa akterima iz regiona, da bi ove godine region politički i operativno dobio ulogu subjekta u Savetu za regionalnu saradnju. Region sam definiše okvir, ciljeve, metode i instrumente saradnje, preko tima u kome su isključivo predstavnici regiona i uz ravnopravno finansijsko angažovanje zemalja Jugoistočne Evrope sa Evropskom komisijom i drugim donatorima. Mada su od Pakta stabilnosti nasleđeni osnovni okvir i domeni saradnje, kao i prateće regionalne strukture (centri, inicijative, radne grupe i sl.), koje su tu saradnju omogućavale, predstojeća faza preispitivanja omogućiće da se jasno sagleda koje od njih su imale privremenu ulogu, a koje imaju trajnu perspektivu i značaj.

Savet za regionalnu saradnju okuplja 45 članova – zemalja, institucija, organizacija. Oni članovi koji finansijski doprinose budžetu Sekretarijata Saveta čine Odbor Saveta. Njih je u ovom trenutku 29.

Uloga Saveta je da olakšava regionalnu saradnju, pomaže proces reformi u regionu, podržava evropske i evroatlantske integracije i podstiče dalje angažovanje Evropske

unije, kao i drugih donatora u regionu.

Ovakvim delovanjem treba da se omogućí ostvarivanje sledećih ciljeva:

- Dalje unapređivanje stabilnosti, bezbednosti, uzajamnog poštovanja i otvorenog dijaloga u regionu;

- Promena imidža Jugoistočne Evrope i jačanje svesti o potrebi za regionalnom saradnjom, kao i o do sada ostvarenim rezultatima regionalne saradnje;

- Uspesno posredovanje u odnosima između Procesa saradnje u Jugoistočnoj Evropi (koji okuplja sve balkanske zemlje) i EU u pokretanju i selekciji prioriternih projekata, naročito kada je reč o višekorisničkom Instrumentu za pretprijetupnu pomoć EU;

- Koordinacija međunarodne političke, tehničke i finansijske pomoći regionu;

- Obezbeđivanje foruma za dijalog između zainteresovanih zemalja, međunarodnih organizacija i drugih partnera.

Pored Sekretarijata u Sarajevu, koji ima 25 zaposlenih, u Briselu deluje Kancelarija za vezu, sa sedam zaposlenih. Svi zaposleni su isključivo iz zemalja regiona, i to uglavnom eksperti iz različitih prioriternih oblasti delovanja Saveta. Savet za regionalnu saradnju vodi Generalni sekretar, hrvatski diplomata Hido Bišćević.

Metodi rada su prilagođeni specifičnim potrebama različitih oblasti delovanja. Ključne reči su saradnja, koordinacija i umrežavanje, kako među članicama iz regiona tako i u odnosima sa međunarodnim partnerima, donatorima i pojedinačnim regionalnim inicijativama i institucijama.

Savet za regionalnu saradnju usmerio je svoje aktivnosti na šest prioriternih po-

dručja: ekonomski i socijalni razvoj; energetika i infrastruktura; pravosuđe i unutrašnji poslovi; bezbednost; razvoj ljudskog kapitala; i kao tema koja ima značaja za sve prethodne oblasti – parlamentarna saradnja.

Prioritetne oblasti

U oblasti ekonomskog i socijalnog razvoja već je na delu više regionalnih inicijativa, od kojih su najpoznatije CEFTA 2006, u oblasti trgovine, sa sekretarijatom u Briselu; Sporazum o investicijama, koji se bavi pregledom, komparacijom i unapređivanjem regulative u domenu investicija; zatim praćenje rezultata u domenu regulative i politike prema malim i srednjim preduzećima; dijalog privatnog sektora u okviru Savetodavnog komiteta predstavnika biznisa (*Business Advisory Council*); kao i inicijative u oblasti politika rada i zapošljavanja; socijalnog dijaloga i javnog zdravlja. Inicijativa koja ima značaja i za druge oblasti je e-Jugoistočna Evropa (e-SEE), u okviru koje je formiran Centar za e-upravu, u Ljubljani.

U domenu energetike i razvoja infrastrukture, najpoznatija inicijativa je Energetska zajednica Jugoistočne Evrope, sa sekretarijatom u Beču. U julu su pokrenuti pregovori o stvaranju Transportne zajednice Jugoistočne Evrope, a institucija koja u tom domenu već deluje je regionalna Transportna opservatorija, u Beogradu. U Sent Andreji već godinama uspešno radi Regionalni centar za zaštitu životne sredine. U ovim oblastima postoje brojne institucije u kojima učestvuju zemlje iz regiona ili su njima namenjene, i sa kojima se

nastoji da se ostvari odgovarajuća koordinacija (Savetodavna grupa međunarodnih finansijskih institucija, program Olakšice za infrastrukturne projekte, Dunavska komisija, Međunarodna komisija za zaštitu reke Dunav, Međunarodna komisija za basen reke Save, Jedinstveno evropsko nebo, Regionalni program za obnavljanje životne sredine, Radna grupa za Dunav i Crno more, Crnomorski regionalni centar za energiju, Institut za energiju u Jugoistočnoj Evropi, Mreža udruženja lokalnih vlasti u Jugoistočnoj Evropi, Regionalni centar za efikasno korišćenje energije i vodnih resursa i dr.). Uspešno umrežavanje i koordinacija rada sa svim ovim i drugim relevantnim programima, institucijama i radnim grupama, podrazumeva i dobru saradnju sa direktoratom Evropske komisije nadležnim za energetiku, transport i zaštitu životne sredine, Ekonomskom komisijom za Evropu UN-a itd.

U oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova Savet za regionalnu saradnju je započeo proces razmene informacija i koordinacije rada na upravo održanom sastanku sledećih inicijativa za koje je nadležan: Regionalni centar za borbu protiv prekograničnog kriminala (*SECI Centar*, u Bukureštu); Regionalna antikorupcijska inicijativa (*RAI*, u Sarajevu), Udruženje šefova policije Jugoistočne Evrope (*SEPCA*, u Sofiji); Regionalna inicijativa za migracije, azil i izbeglice (*MARRI*, u Skoplju); i Savetodavna grupa tužilaca iz Jugoistočne Evrope (*SEEPAG*, u Beogradu).

U domenu bezbednosti deluje Centar za saradnju u oblasti bezbednosti (*RACVIAC*, u Zagrebu); Centar za kontrolu malog oruž-

ja i lakog naoružanja u Jugoistočnoj Evropi (*SEESAC*); i Inicijativa za prevenciju i spremnost u slučaju katastrofa (*DPPI*). U ovoj oblasti je u poslednjih nekoliko meseci pokrenuto više inicijativa, od kojih je stvaranje sistema reosiguranja u slučaju katastrofa jedna od najvažnijih.

U oblasti razvoja ljudskog kapitala glavnu ulogu igraju sledeće inicijative: Radna grupa za jačanje i izgradnju ljudskog kapitala; Inicijativa za reformu obrazovanja u Jugoistočnoj Evropi (*SEE ERI*, sa sekretarijatom u Zagrebu); i Platforma za rukovođenje istraživanjima za Zapadni Balkan. Mada je ovo jedna od najnovijih oblasti saradnje, postoji velika spremnost da se koordiniraju aktivnosti u regionu, pa čak i da se razviju zajedničke strategije, kao što je, na primer, slučaj sa naučnim istraživanjima, u kojima su pojedinačni resursi zemalja regiona krajnje ograničeni.

Na kraju, u domenu parlamentarne saradnje, formiran je Regionalni sekretarijat za parlamentarnu saradnju u Sofiji, sa kojim je RCC već osmislio seriju zajedničkih aktivnosti, od sektora bezbednosti do energetike.

Uloga civilnog društva

Savet za regionalnu saradnju treba da ponudi brojna konkretna rešenja za konkretne probleme i to je jedna od njegovih glavnih misija. Njegov uspeh u delotvornom povezivanju jedne ovako složene mreže, koja zahteva saradnju sa gotovo svim relevantnim međunarodnim institucijama, podrazumeva postojanje zajedničkih interesa i političke volje u regionu da ova sve razuđenija saradnja bude uspešna.

Treba imati u vidu da protagonisti tih interesa i političke volje nisu samo političari i državnici. Važnu ulogu i veliku odgovornost snosi i civilno društvo u regionu – obrazovne, kulturne i verske institucije, mediji i nevladine organizacije, asocijacije preduzetnika i radnička udruženja. Njihovu moć da utiču na stvaranje nove klime u regionu, ali i građenju odnosa sa drugim evropskim i međunarodnim partnerima ne treba zanemariti. Evropska unija nastoji da ojača tu dimenziju odnosa sa regionom, a Savet za regionalnu saradnju, mada u osnovi predstavlja jedan međuvladin multilateralni okvir, vidi civilno društvo u Jugoistočnoj Evropi kao jednog od svojih ključnih partnera u osmišljavanju, sprovođenju, promociji, pa i preispitivanju svojih aktivnosti.

Autorka je zamenik generalnog sekretara i rukovodilac Ekspertskog tima Saveta za regionalnu saradnju

